

Pavel Procházka

Teologické směrnice metodismu a jejich uplatňování při formulování stanovisek církve

Bible, tradice, zkušenost, rozum

V roce 2006 přijatý nový Řád Evangelické církve metodistické v České a Slovenské republice je oproti předcházejícímu významně rozšířen, mimo jiné též o kapitolu „Základy nauky a náš teologický úkol“. V této části se metodisté vyrovnávají se svým naukovým dědictvím, se společným křesťanským dědictvím, základními křesťanskými důrazy, svým zvláštním dědictvím a wesleyánskými důrazy, naukou a řádem v křesťanském životě, Všeobecnými pravidly a Sociálními zásadami metodistů.

To vše je diachronicky vysvětleno v delší kapitole nazvané Dějiny naší nauky, formulováno do článků víry Metodistické církve, Vyznání víry Evangelického společenství (dvou příbuzných církví, které se sloučily v USA do jedné společné United Methodist Church v roce 1968), následují odkazy na standardní metodistická díla (Kázání J. Wesleyho a jeho Poznámky k Novému zákonu), historická Všeobecná pravidla (rady Wesleyho členům vznikajících metodistických společenství vzhledem k tehdy běžným a církví ne dost pranýřovaným hříchům) a na závěr je na několika stranách postulován teologický úkol pro metodisty (Náš teologický úkol).

Třeba předeslat, že i když se soustřeďuje na specifické úlohy, které by metodisté měli vykonat, je koncipován tak, že ekumenický aspekt díla je zřetelně identifikovatelný. A co víc: Mnohé z naznačených úloh bude možno v církvi vykonat jedině za předpokladu, že metodisté budou nejen sami usilovně pracovat, ale též nadále brát vážně a plnit svůj ekumenický závazek.

Pokud jde o teologickou práci, Řád ECM říká: „Teologie je snahou promýšlet Boží milostivé jednání v našem životě. Jako odpověď na Kristovu lásku toužíme po hlubším vztahu k tomu, který vede naši víru od počátku až do cíle (Žd 12,2). Naše teologické hledání se snaží vystihnout tajuplné skutečnosti Boží přítomnosti, Božího pokoje, Boží moci a lásky ve světě. Když to činíme, pokoušíme se jasněji formulovat své chápání vztahu mezi Bohem a člověkem a tím jsme lépe připraveni účastnit se Božího jednání ve světě.“ Metodisté vycházejí z přesvědčení svého zakladatele J. Wesleyho, že živé jádro křesťanské víry je zjeveno v Bibli, osvětleno tradicí, oživeno osobní zkušeností a stvrzeno rozumem. Řád to precizuje: „Bible je

základem tím, že zjevuje Boží slovo, "pokud to je důležité pro naše spasení ". Proto se náš teologický úkol soustřeďuje svými kritickými a konstruktivními aspekty především na pečlivé studium Bible.

Při studiu Bible a prohlubování svého chápání víry si Wesley vzal na pomoc křesťanskou tradici, zejména spisy církevních otců, ekumenická vyznání, učení reformátorů a soudobou duchovní literaturu.

Tak představuje tradice zdroj a měřítko pravého křesťanského svědectví, její autorita však je závislá na věrnosti biblickému poselství.

Křesťanské svědectví, i když je založeno na Bibli a prostředkováno tradicí, je neúčinné, pokud jej člověk nepochopí a osobně nepřijme. Aby se stalo naším svědectvím, musí se dát smysluplně vyjádřit pojmy našeho rozumu a naší zkušenosti.

Pro Wesleyho platilo, že smysluplné vyjádření křesťanské víry vyžaduje použití rozumu. Jenom tak lze Bibli porozumět a uvést její poselství do vztahu k širším oblastem vědění. Hledal potvrzení biblického svědectví v lidské zkušenosti, zejména zkušenosti znovuzrození a posvěcení, ale i v chápání „zdravého lidského rozumu“ každodenní životní zkušenosti.

Spolupůsobení těchto zdrojů a kritérií ve Wesleyho teologii nám poskytuje *směrnici pro teologický úkol*, který jako Evangelická církev metodistická máme. Při tomto úkolu má Bible jako základní svědectví o kořenech naší víry mezi zmíněnými teologickými zdroji základní autoritu.“ (Řád ECM, s. 47)

Znalost a používání Bible v církvi

Ve znalosti a používání Bible je klíč k tomu, aby teologická reflexe obohacovala naši dnešní zkušenost. Proto v prostředí Evangelické církve metodistické byl vždy v popředí zájem, aby lidé znali Bibli jako pravidlo víry a života, proto se výkladu Bible věnovala v církevních sborech značná pozornost. Vzdělávání dospělých předcházela výuka dětí v nedělní besídce, kde se vyučovala dějprava zpravidla podle církví připravených a doporučených tištěných materiálů, pokračovalo se v konfirmační přípravce pro dorostence, kde se probíral katechismus od Theophila Spörriho s odkazy na biblické verše. Tento edukační proces byl obvykle ukončen, když bylo mladému návštěvníkovi sboru 14 až 15 let.

Biblické vzdělávání pro dospělé se ve sborech soustřeďuje nejvíce na vyučování obsahů Bible při tzv. *biblických hodinách*. Konají se zpravidla některý večer v pracovní den. Ze strany vedení církve nejsou metodicky ani didakticky usměrňovány. Jejich obsah a

implementace ve sborech je věcí kazatele a sleduje se ze strany vedení církve minimálně, a to prostřednictvím výročních statistických hlášení do ústředí církve. Zde se udává počet vykonaných biblických hodin a texty, které kazatel probíral. Nevěnuje se příliš mnoho pozornosti jejich obsahové, metodické ani didaktické úrovni. Kazatelé, kteří studovali na teologických fakultách, jsou na tom lépe, ale i oni často neprošli pedagogickou, psychologickou a didaktickou přípravou. Jsou proto často odkázáni na různé experimentování. Večer po práci je soustředěnost narušena únavou a schopnost zapamatovat si informace z Bible prostřednictvím dlouhého, více či méně odborného, monologu kazatele, je minimální. Není divu, že se zejména v městském prostředí v poslední době tradiční biblické hodiny dostaly do krize. V některých sborech se snížila návštěvnost biblických hodin až pod deset procent z celkového počtu účastníků nedělních bohoslužeb. V některých církevních sborech postupně zájem o biblické hodiny upadl úplně a byly zrušeny, popř. nahrazeny setkáváními věřících (zejména mladých) lidí ve skupinkách. V nich z biblického vyučování zůstalo zpravidla jen torzo a hlavní náplň tvořilo osobní sdílení, výměna zkušeností víry a modlitby za konkrétní záležitosti přítomných a pod.

Tento stav nemusí nutně být projevem krize zájmu věřících o Bibli. Může však jít o krizi církevního vzdělávání dospělých, způsobenou různými faktory, zejména nepřipraveností kazatelů na novou dobu, která klade nové nároky na každého a vyžaduje si též inovované didaktické přístupy vzdělavatelů. Jelikož krize tradičních biblických hodin je jev, který prochází mnohými sbory a církevními denominacemi, nedá se předpokládat, že jde o ohraničený fenomén s místně podmíněnými příčinami. Věnovat vzdělávání dospělých pozornost, která mu patří, je cestou k zachování funkce Bible v církvi jako „základního zdroje a měřítka křesťanské nauky“ neboť „prostřednictvím Bible se s námi setkává živý Kristus“ (Řád ECM, s. 48) .

Systém církevního vzdělávání – částečná odpověď na potřeby šíření znalosti Bible mezi členy církve?

V prostředí Evangelické církve metodistické byla vedena delší odborná debata o tom, jak realizovat studijní potřeby církve v oblasti vzdělávání dospělých. Nakonec se došlo ke společnému rozhodnutí založit Institut vzdělávání ECM. Projekt, který byl předložen Výroční konferenci a schválen, počítá se širokým zapojením kazatelů a dalších odborníků do procesu církevního vzdělávání dospělých. Institut vzdělávání ECM slouží metodistům ve dvou státech, ve Slovenské a České republice. Vedení projektu bylo svěřeno pracovníkům s nejvyšším vzděláním v církvi. Jejich úlohou je připravovat kvalitní studijní projekty v církvi

a současně vytvářet předpoklady pro jejich úspěšnou a účinnou implementaci.

Účelem studijních projektů Institutu vzdělávání ECM je přispět ke křesťanské formaci členů a přátel církve cestou vzdělávání. Má však být i nástrojem dalšího, celoživotního vzdělávání kazatelů církve. Proto od počátku byl zvolen postup co nejužší spolupráce s církevními sbory a vedením Evangelické církve metodistické na národní rovině i v rámci evropských struktur vedení církve (Centrální konference Evangelické církve metodistické pro střední a jižní Evropu) i prostřednictvím vzdělávacích institucí ECM a sdružení evropských metodistických škol (United Methodist Theological Seminaries in Europe).

Institut vzdělávání ECM koncipuje vzdělávací programy tak, aby byly kvalitní, ale zároveň srozumitelné laické veřejnosti a dovedly ji ke studiu z vlastního zájmu. Při jejich implementaci dochází k výrazné participaci učících se. Důraz byl položen na to, aby vznikly kvalitní materiály po stránce odborné a aby to nebylo v rozporu s požadavky *vlastního zapojení, zkušenostního vzdělávání dospělých a praktické využitelnosti nabízených edukačních programů*. Značná pozornost se věnovala tomu, aby připravené programy měly konkrétní dosah na osobní růst nejen v poznání obsahů Bible, teologie, praxe církví, dějin, a dalších předmětů, ale i v uvědomění si a růstu kvality křesťanské víry učícího se.

Práce byla rozvržena do tří oblastí:

- a) přednášková činnost
- b) sborová biblická škola (I. a II. stupeň)
- c) teologický seminář Evangelické církve metodistické.

Přednášková činnost se zaměřila zejména na to, aby studenti teologie, kteří se vzdělávají na ekumenických vzdělávacích institucích, nebyli ukráceni o poznání učení a praxe vlastní denominace. Zejména pro ně vznikl program nazvaný *Jednotný lektorát ECM*. Obsahově se zaměřuje na metodistika v oblastech dogmatiky, etiky, exegeze, církevních dějin, praktické teologie a praxe. Studenti mají periodická setkání s vyučujícími, kteří jim přednášejí, hodnotí jejich výkony a vedou s nimi diskuse o studijní látce. Zároveň student dostává i mentora, kterým je některý kazatel nebo kazatelka. Mentor má se studentem aspoň jednou za měsíc mluvit, modlit se s ním v jeho přítomnosti, ale i za něj, když spolu nejsou, má mu též všestranně pomáhat na jeho cestě ke kazatelskému úřadu v ECM. Oproti dřívějšímu způsobu tzv. konferenčního studia, které se vyžadovalo od duchovních a spolupracovníků v ECM a které bylo více-méně soustředěno jen na přezkoušení znalosti předepsané literatury, Jednotný lektorát zahrnuje prvky participace studenta na vzdělávacím procesu, jako je diskuse, psaní osobního eseje, setkávání, modlitby a jiné.

Sborová biblická škola byla koncipována jako program pro církevní vzdělávání

dospělých ve sborech. Činnost školy se zaměřuje na poznávání Bible a křesťanství, vede k individuálnímu rozvíjení znalostí a charakteru studenta, aby došlo k rozvinutí schopností, talentu od Boha. Má pomoci studentovi svoje dary odhalit a použít v církvi.

V I. stupni Sborové biblické školy se probírá kurz Učedník, jehož textová část byla přeložena z angličtiny jako už vyzkoušený text, kterým prošlo na milion křesťanů za mořem i v Evropě, asijských i afrických zemích. Učitel má metodickou pomůcku, student má interaktivní učební text a každá hodina začíná videovstupem, kde některá známější církevní nebo teologická osobnost uvede studenty do dané lekce. V 17 lekcích se probírá Starý zákon a v dalších 17 lekcích Nový zákon. Lekce si vyžadují přípravu studentů, která spočívá zejména v soustavném čtení Bible a v přípravě na diskusi v průběhu hodiny. Roli učitele studenti vnímají spíše jako moderátora. To samozřejmě vyžaduje důkladnější přípravu a větší nárok jak na učitele, tak na žáky, na všechny účastníky vzdělávání. Příprava je rozvržena do pěti dní, šestý den je dvojhodinové setkání (lekce) a sedmý den se odpočívá. K uznání absolutoria kurzu se požaduje min. 60% účast na hodinách. Kurz končí rozhovorem o tom, co účastníkům přinesl, co poznali, jaké dary v sobě odhalili a k jaké službě ve sboru nebo v církvi se v průběhu kurzu rozhodli. Kde je to vhodné, může se na závěr konat malá slavnost se sv. Večeří Páně. Odevzdání osvědčení o absolutoriu kurzu Učedník se zpravidla koná před shromážděním sboru.

Ve II. stupni Sborové biblické školy se postupuje metodicky obdobně: 17 lekcí v zimním semestru, 17 lekcí v letním semestru, každá lekce začíná videovstupem, a obsahově se vyučování postupně zaměřuje na biblické nauky, církevní dějiny, dogmatiku a praktickou teologii, z toho dvě disciplíny v zimním a dvě v letním semestru. Všechny manuály i úvodní videoklipy byly vytvořeny odborníky v Evangelické církvi metodistické v Čechách a na Slovensku a recenzovány odborníky z jiných církví.

Teologický seminář ECM byl obsahově i metodicky připraven v přibližném rozsahu a náročnosti bakalářského studia, ale je v zájmu církve, aby uchazeči o studium teologie využili spíše služeb akreditovaných teologických fakult a jiných uznávaných teologických institucí, proto zatím nedošlo k širší podpoře a propagaci tohoto studia a zůstalo na rovině vytvořené možnosti pro studium.

Biblické vzdělávání prostřednictvím sborových biblických škol je všestranně náročnější než biblické hodiny, ale setkala se se značným zájmem a pozitivním ohlasem. Sborové biblické školy byly postupně ustaveny ve většině metodistických sborů v Česku i na Slovensku; I. stupeň, program Učedník, který není denominačně nasměrován, převzaly i některé sbory sesterských církví. Využívá se též v rámci pastorační práce ve vězeňství.

Náročnost tohoto typu církevního vzdělávání dospělých se nestala překážkou, spíše naopak. Je to doklad toho, že je třeba věnovat zvýšenou pozornost metodice církevního vzdělávání dospělých a jistě nebude nouze o studenty. Církev potřebuje informované laiky a bude je potřebovat stále více. Sepětí církve a státu, jak se zdá, nevyhnutně pomine a tím i štědré finanční dotace pro činnost církví. Budoucí práce některých, zejména malých sborů bude pravděpodobně nesena lidmi, kteří se budou živit „civilním“ povoláním. Ale potřeba vzdělaných, na službu dokonale připravených lidí nepomine, spíše naopak. Dnešní příprava spolupracovníků výrazně ovlivní zítřejší službu církve.

Sborové biblické školy po deseti letech fungování v ECM ukázaly své silné stránky. Nicméně neřeší vše. Jsou to ucelené programy. V jednom sboru se konají dva roky (výjimečně si studium některé sbory rozplánují na delší období). Ale co potom? Jaké další církevní vzdělávání dospělých nabídneme?

Role tradice v teologickém úkolu dnes

„Teologický úkol nezačíná v každém člověku nebo u každého člověka znovu.“ (Řád ECM, s. 49) Z biblického podání zkušeností se spásným Božím konáním s člověkem se poučujeme, ale žijeme v 21. století. Mezitím Bůh jednal s mnohými lidmi, kteří svou zkušenost interpretovali lidem své doby. Není možno se tvářit, že se obejdeme bez svědectví lidí víry z minulosti církve. V probuzeneckých církvích se přistupuje k tradici obezřetně, neboť se jejich věřící často vědomě a s jistou dávkou hrdosti povznášejí nad myšlenku její potřeby. K určité rehabilitaci pojmu dochází v poslední době pod vlivem ekumenického hnutí, které na základě odborné výzkumné činnosti upřesnilo, co se vše pod pojmem tradice může skrývat a potvrdilo úzkou návaznost zvěstování evangelia na tradici (FLEDDEMAN-VAN LEER, 1980.).

Jádro živé křesťanské víry se váže v jistém slova smyslu na tradici a teologicky vzato, nelze úplně oddělit Písmo od tradice. Předávání evangelia se odehrává mezi lidmi, v čase a prostoru, a i tím vznikaly a dosud vznikají rozličné tradice. Proces interpretace Písma se navíc též nikdy neodehrává *ab ovo*, ale je podmíněn tradicí nebo tradicemi, uprostřed nichž se vykladač nachází. Jen tak se šířila a dosud šíří zvěst o spasení v Ježíši Kristu, která – oživena Duchem svatým – si získává srdce a mysli lidí a podmaňuje si jejich životy. Výše zmíněný dokument prokazuje na základě dlouholetého výzkumu, že při teologických rozhovorech o tradici je třeba rozlišovat mezi Tradicí s velkým T, která znamená předávání evangelia z jedné generace na druhou v církvi a skrze církve a tradicemi s malým t, čímž se rozumějí rozličné

projevy toho, jak jednotlivé denominace vyjadřují onu jednu Tradici.

Z toho důvodu není dnes nutné chápat tradici jako cosi zkamenělého, ale spíše jako živou realitu, vlastně je to v teologickém slova smyslu Boží zjevení v Kristu v průběhu dějin. Nás ovšem zajímá, do jaké míry se ta či ona tradice stala nebo nově stává nositelkou Tradice, totiž do jaké míry a jak věrně předkládá lidem Boží zjevení. A zde je třeba jasně říci, že tradice v tomto smyslu nás odkazuje k Bibli, která je toho měřítkem.

Je zřejmé, že – uvažujeme-li o tradici v rámci tématu „Teologické směrnice metodismu a jejich uplatňování při formulování stanovisek církve“, musíme vidět její pozitivní výzvu v otázkách, jako např.: Interpretujeme Písmo správně? Děláme to s ohledem na naši dobu? Reflektujeme problémy dneška, aby se dnešní člověk mohl setkat s Kristem? Je prostor, ve kterém se interpretace Písma odehrává, relevantní interpretované biblické pravdě? Studium dějin nám pomáhá vidět, že hlásání evangelia bylo vždy a nevyhnutelně historicky podmíněné a nejinak se to děje i dnes. Lidé se v minulosti stávali křesťany, když přijali zjevenou pravdu evangelia, odevzdávanou z generace na generaci, dosvědčovanou celým Písmem v církvi a církví skrze moc Ducha svatého. Tak to probíhá i dnes, a pokud Pán neukončí dějiny naší země, bude to tak probíhat v dalších generacích.

Z těchto i jiných důvodů docházíme k závěru, že tradice přijatá v tomto smyslu se aktualizuje především v kázání Slova, vysluhování svátostí a v bohoslužbě, ale též v křesťanském učení, v misii a svědectví o moci Kristově v životech lidí, kteří z víry žijí. Taková tradice je dílem Ducha svatého a lze ji s vděčností přijímat, i když zrcadlí existující rozdělení církve Kristovy do denominačních celků. Tak také teologicky rozumíme katolicitě církve v daném historickém úseku, a tím je i dnešek.

Teologické směrnice a zkušenost

Uplatňování teologických směrnic v metodismu se odvíjí od klíčové úlohy Bible, která je jediným a dostatečným zdrojem Božího zjevení. Pokud jde o naši zkušenost, i ta je tedy ve vzájemném vztahu k Bibli. „Všechny zkušenosti víry ovlivňují všechny lidské zkušenosti; všechny lidské zkušenosti ovlivňují naše chápání zkušeností víry.“ (Řád s. 51) P. Hanes to vyjadřuje schematicky v tradici revivalismu, kterou nepochybně sdílíme, takto: „Evangelium o Boží milosti v Ježíši Kristu je zvěst, která činí z člověka nové stvoření. Znovuzrození znamená nový vztah k Bohu a nový vztah k lidem. Člověk smířený s Bohem je schopen vnímat („slyšet“) hlas Ducha Božího, jenž ho ujišťuje, že je dítětem Božím. Život křesťana je potom otevřený i dalším zkušenostem, jejich autorem je Duch Boží. (HANES, 2002, s. 3)

Jinými slovy, není možné izolovat zkušenost a reflexi. Slovo a Duch musí zůstat komplementárními vyjádřeními Trojice.

Metodismus, historicky vzato, se někdy dostával do pokušení to nebrat příliš vážně. Od vnějších pozorovatelů si též vysloužil kritiku, že je silný v organizaci a slabý v teologii. Údajně to takto bylo formulováno a publikováno v časopise Life někdy před padesáti lety. Otázkou je, zda bylo dosaženo nějakého pokroku, totiž zda Bible a teologie v metodismu má pevnější místo při formulaci církevních stanovisek dnes, a zda metodismus neztratil nic ze své zdatnosti v organizaci. Odpověď by se musela zřejmě hledat v jednotlivých součástech církevní služby a až potom se pokusit o zhodnocení. Jsme si vědomi, že metodistické a všeobecně probuzenecké cíle, motivované obrazem praktického, živého a žitého křesťanství, jsou v nebezpečí subjektivismu, přeceňování zkušenosti věřících. Zatímco zkušenost nám Bůh dal proto, aby nám otevřel oči k vidění živé pravdy v Bibli a potvrdil biblické poselství pro nás dnes, osvědčil naše chápání Boha a stvoření a vedl nás k chování s etickou citlivostí, která je přiměřená Božímu království, současně „touhy lidské přirozenosti směřují proti Duchu Božímu, a Boží Duch proti nim“ (Ga 5,17). Písmo slouží církvi jako norma zkušenosti, „jako odvolací soud v diskusích o tom, jaké učení nebo chování je a nebo není specificky křesťanské“ (JONES, 1997, s. 47.). Pán Ježíš tu slouží jako vyvýšené, zdaleka viditelné paradigma. Ačkoliv je Boží Syn a Bůh se v Něk zjevil vrcholným způsobem, byl současně pravým člověkem, ve všem nám podobným kromě toho, že se nedopustil žádného hříchu (Žd 4,15; 2K 5,21). Byl v neustálém osobním vztahu, v jednotě s Bohem Otcem. Šel v životě od vítězství k vítězství, i když jeho osobní zkušenost jako člověka byla nejednou zkušeností slz a bolesti a nakonec i mučení a potupné popravy na kříži. Ptáme se, jak to mohl tak statečně nést, byl-li skutečně pravým člověkem, jak Písmo říká. V celém podání Jeho životního příběhu podle evangelií kromě jiného vidíme, že se opakovaně odkláněl od každodenní rutiny a ztišoval k modlitbě a upevňoval společenství s Bohem, jehož vůli plnil, a to až do nejextrémnějších požadavků, jakými bylo mučení a smrt ukřižováním na Golgotě.

Písmo ve vztahu ke zkušenosti má též mandátní povahu. Je to zplnomocňující zdroj toho, co má křesťan zvěstovat. Teologické směrnice metodismu jasně ukazují, že stanoviska církve, artikulace toho, co věříme a co chceme konat, musejí prozrazovat vkořenění do Bible. Naši zkušenost formuje spousta faktorů – rodiče, lidé v církevním sboru, učitelé ve školách, poznatky exaktních a společenských věd a mnohé další. Některé reflektují jiné hodnoty než křesťanská víra, a tak se stává, že křesťané v hloubi svého srdce nosí také ty, které jsou v protikladu ke křesťanské víře. Boží zjevení v Písmu plní objasňující úlohu, abychom byli schopni rozeznat – někdy bolestně! – balast našich tradičních nánosů, které ovlivňují osobní

zkušenost a zkušenosti víry. Jsou to (Sommer, 2001, s. 11-14):

- obrácení jako základní zkušenost spásy, jistota spásy;
- jistota spásy pod bezprostředním svědectvím Ducha svatého;
- posvěcení křesťana;
- dokonalá láska (křesťanská dokonalost) jako úplná odevzdanost Bohu skrze Krista;
- služba motivovaná Boží blízkostí.

Křesťanská zkušenost je Boží dar, který chrání věřícího člověka před intelektualismem a dogmatismem.

Rozum v teologickém procesu formulací stanovisek církve

„I když poznáváme, že Boží zjevení a naše zkušenosti Boží milosti neustále překračují schopnosti lidského mluvení a myšlení, domníváme se také, že každá důkladná teologická práce vyžaduje pečlivé používání rozumu.“ (Řád ECM, s. 52) Křesťanská víra je věcí tajemství i rozumu. Všichni děláme závěry na základě své zkušenosti. Určujeme motivy a dokonce umíme odhadnout, předpovědět chování své i druhých v určitých situacích. Avšak Písmo má i něco jiného. Apoštol Pavel říká, že „učíme moudrosti Boží, skryté v tajemství“ (1K 2,7). Tu moudrost nemá nikdo z lidí, ani „vládcové tohoto světa“, protože kdyby ji měli, neukřižovali by Pána slávy. „Nám však to Bůh zjevil skrze Ducha.“ Rád bych toto zvláštní poznání, které není z přirozeného rozumu, připomenul a zdůraznil, když na závěr mluvíme o rozumu v teologickém procesu formulací stanovisek.

Rozum je však tradiční prostředek k zachování a předávání Božího slova dalším generacím věřících. Probuzenectví od dob Wesleyho uměl ocenit rozum a apologeticky pracovat v prospěch křesťanství jako entity, která miluje a umožňuje poznávání, logiku a myšlení (MILES, 1997, s. 84). To, že teologie vychází z Božího zjevení v Ježíši Kristu znamená, že není jen založená na osobních zážitcích, viděních a mystických zkušenostech. Naopak, pevně stojí na pilířích poznání Písma. Nikdo nemá právo svévolně vybírat z Bible některé části a preferovat je tak, jak se mu zlíbí, nebo co vyhovuje jeho naturelu. Slovo je, jak kdysi napsal známý český profesor teologie J. L. Hromádka, „svrchovaným pánem napsaného“ (HROMÁDKA, 1958, s. 73). Naznačoval tím, že navzdory přejnému hodnocení rozumu, nemůžeme mu v křesťanství přisoudit autonomii. Je vždy v určitém vztahu k víře. Zde možno rozeznat tři možné pohledy na vztah rozumu a víry:

1. *Konflikt*. V tomto pohledu záměry, objekty či metody rozumu a víry se jeví jako shodné. Takže když říkají rozdílné věci, dochází k rivalitě. Tento model často zastávají

náboženští fundamentalisté, kteří vidí rozuzlení ve víře, ale též vědečtí naturalisté, kteří vidí rozuzlení v rozumovém řešení.

2. *Neporovnatelnost.* V tomto pohledu záměry, objekty či metody rozumu a víry se jeví jako rozdílné. Rozum se zaměřuje na empirickou pravdu, víra na zjevenou pravdu. Tím se mezi nimi překonává rivalita.

3. *Určitá (částečná) porovnatelnost.* Tu se tomu rozumí tak, že je možné vést dialog mezi rozumem a vírou, ačkoliv obě strany patří do rozdílných říší hodnocení a průkaznosti. Řekněme např., že k víře se přiřazují zázraky, no a k vědeckým metodám i metoda hypotetického testování. Je to poměrně častá pozice protestantského křesťanství.

4. *Silná porovnatelnost.* Tu se tomu rozumí tak, že víra a rozum jsou v organickém vztahu, možná dokonce v rovnosti, paritě. Typickým příkladem je zde přirozená teologie. Články víry se dají vysvětlit rozumem, buď deduktivně (z rozšířených a sdílených teologických předpokladů) nebo induktivně (ze společné zkušenosti). Příkladem může být např. kosmologický důkaz Boží existence a následné tvrzení, že žádné používání rozumu by nebylo možné, kdyby Boží dobrota nezpůsobila, že svět je poznatelný. Je to poměrně častá pozice katolických teologů a filozofů.

Jaká bude pozice naše, jak se my vyrovnáme s používáním rozumu v životě víry a při formulování teologických stanovisek církve, to je úloha, která je před námi. Je jistě nesmírně významná pro nás, teology a církevní pracovníky počátku třetího tisíciletí křesťanství, a svým způsobem i klíčová při pokračujícím plnění Kristova příkazu: „Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtěte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého a učte je, aby zachovávali všechno, co jsem vám přikázal.“ (Mt 28,19-20)

SEZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZŮ

- FLEDDEMAN-VAN LEER, E. *The Bible. Its Authority and Interpretation in the Ecumenical Movement.*, Ženeva : WCC, Faith and Order Paper No. 99, 1980.)
- HANES, Pavel. *Revivalism*. Evangelická církev metodistická : Praha, 2002.
- HROMÁDKA, J. *Evangelium o cestě za člověkem*. Praha : Kalich 1958.
- JONES, S. J. The Rule of Scripture. In: GUNTER, S. W.: *Wesley and the Quadrilateral*. Nashville: Abindgon Press, 1997.
- MILES, R. L. The Instrumental Role of Reason. In: GUNTER, S. W.: *Wesley and the Quadrilateral*. Nashville : Abindgon Press, 1997.
- PROCHÁZKA, Pavel. *Duchovní skúsenosť a komunikácia evanjelia*. PF UMB : Banská Bystrica, 1999.
- PROCHÁZKA, Pavel. *Teologické princípy v cirkevnej edukácii*. PF UMB : Banská Bystrica, 2002.
- Řád Evangelické církve metodistické*. Evangelická církev metodistická : Praha, 2006.
- SOMMER, E. J. W. *Křesťanská zkušenost v metodismu*. Z nemeckého originálu *Die christliche Erfahrung im Methodismus*, Zürich 1949, preložil Vilém D. Schneeberger. Studijní texty č. 15. Praha : Evangelická církev metodistická, 2001.